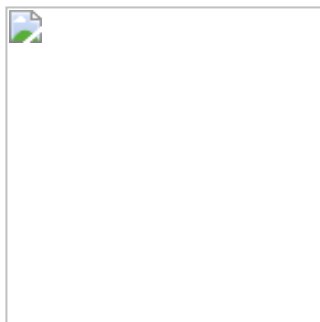

168 Óra Online - Új apák

168 web.archive.org/web/20090323234133/http://www.168ora.hu:80/cikk.php

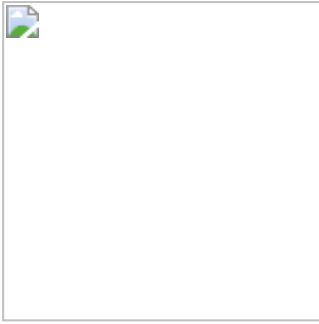
Új apakép jelent meg a médiában. A modern férfi ad a küllemére, főz, játszik a gyerekekkel. Szakértők szerint azonban a nemi sztereotípiák nem változnak: férfi és nő kapcsolatát hatalmi függőségek jellemzik.

Mai reklámfilmekben gyakran cserél szerepet férfi és nő. Fiatalasszony érkezik haza a munkából, rendetlenség meg a lustálkodó férje várja. A nőt idegesíti, hogy a férj nem mosott ki, és dühében a szennyessel együtt őt is a mosógépbe hajítja. Egy másik reklámban harmincas férfi sűrög-forog a konyhában, neje telefonon hívja, vacsoravendégeket jelent be. "Ura" süt-főz, ám a nő lemondja az estét. Megannyi példa: a férfi a nőuralom pipogya áldozata.

Hadas Miklós szociológus szerint az ilyen reklám, ha túlozva is, de valós társadalmi változásokat jelez. E filmek multimegrendelésre készülnek, s a feminista mozgalmak után Nyugat-Európában már kevésbé elfogadott a férfielyomás.

Szil Péter Spanyolországban élő terapeuta viszont úgy gondolja, a nemi sztereotípiák nemigen változnak. Férfi és nő kapcsolatát továbbra is hatalmi függőségek jellemzik: egyikük dirigál, a másik kiszolgál. "A patriarchizmusnak nem a nőuralom, hanem a nemek közötti egyenlőség az ellentéte. A reklám iróniája is jelzi: az alárendelt férfiszerep csak vicc. Köztudomású, az életben ez másként van." A terapeuta elismeri: új maszkulinképet alakít ki a média és a reklámpar. A modern férfi ad magára, kozmetikumokat használ, főzőcskézik, játszik a gyerekekkel. De a családi teendőkből csak az örömtelibbet vállalja: "Még nem láttam olyan reklámfilm, amelyben a férfi bevásárol, pelenkázik, vagy éjjel felkel a síró gyerekhez."

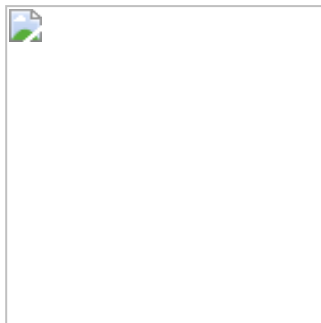

Szil Péter: Az életben ez másként van

N. Zoltán 43 éves bróker, két kislánya van, felesége gyese. Zoltán viszi óvodába a kicsiket, néha főz is. Nem érzi, hogy ettől csorbulna férfiúi büszkesége: "Éjszaka, ha gond van, a feleségem tudja megnyugtatni a gyerekeket. Az anyák alkalmasabbak a gondozásra. Férfi nem pótolhatja a nőt."

Szil Péter állítja: nemcsak anyai, apai ösztön is van. A fajfenntartás, az utódok védelme mindkét nemben kódolt. De az ősi készletet "aktiválni" kell. Gondoskodóvá válni - munkamegosztás kérdése. A férfiakkal és nőkkel kapcsolatos tévhitek jórészt abból fakadnak, hogy a biológiai nemet összekeverik a társadalmi nemmel, azaz a tanult nemi szerepekkel.

Kétféle szeretet?

Hernádi Miklós: Ez súlyosan hat a családotokra

Hernádi Miklós szociológus, az Elvált Apák Egyesületének tiszteletbeli elnöke vitatja a mindenre kiterjedő férfiuralmat. Szerinte az apák háromszáz éve még korlátlan tekintélyű családfők voltak, ma viszont többségük "a porban fetreng". A változásoknak főleg gazdasági okai vannak: az atyák tekintélyét súlyosan megingatta, hogy már nem volt mit örökölni tőlük. Az ipari forradalom után a férfiak többsége bér munkából élt, a családi gazdaságok, majorok sorra megszűntek. Az atyák legfőbb spórolt nyugdíjukat hagyhatták az utódokra.

Az anyai szeretet feltétlen, az apai feltételes. A férfiak általában teljesítményt várnak el az érzelmeikért. Hernádi úgy gondolja, feltételes szeretetet ma már leginkább az állam gyakorol: "Az iskola nevel, büntet és jutalmaz - az apák helyett. Ők lényegében feleslegessé váltak, s ez súlyosan hat a családokra." Mert hagyományosan az apa a "társadalmi szűrő", az ő feladata, hogy eligazgassa gyermekét a politikai viszonyokban. "Ha az apai irányítás meginog, a hatalmi ideológiák sokkal könnyebben befolyásolhatják a fiatalokat" - summáz Hernádi.

Hadas említi, a házasságról régebben a szülők döntöttek, s ez örökre szóló üzleti befektetés volt. Viszont nem várták el a férfitől, hogy érzelmileg, szexuálisan is kötődjék kijelölt párjához. Legitim volt a megcsalás, elnézték, ha a férj szeretőt tartott. A 20. század elejétől már gyakoribb lett a szerelmi házasság, az érzelmeik kihűlésével a válás is. A hatvanas évek feminizmusával a nők szexuális jogai is erősödtek, elfogadottabbá vált, hogy lecserélhetik megunt férjüket. Hadas szerint jól példázzák ezt a korabeli magyar filmek is. A Mici néni két életében egy idős hölgy válogat a hódolók közt; a Tanulmány a nőkről című filmben az ügyvédnö feminista védőbeszédet mond.

Férfiszerep

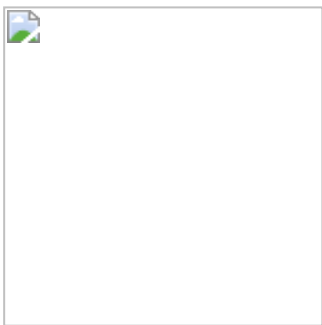
Nagy Beáta: A férfiakat nem lehetett kritizálni

A szocialista érában világelsőik között voltunk válásban. "Mivel hagyományosan a nők dolga volt a nevelés, az otthonteremtés, a bíróságok majd' mindig a feleségnek ítélték a gyereket" - emlékezik Hadas. De politikai érdekből is pártolták a nőket, véli Hernádi: "Ők általában konzervatívabbak, visszatartják férjüket az aktív közélettől. Az elvált, mindenükből kiforgatott férfiaknak pedig nem sok energiájuk maradt a politizálásra." Más kutatások azt igazolják, az "állami feminizmus" nem sokat változtatott a rögzült férfiszerepeken. "Inkább lehetett a rendszert kritizálni, mint a férfiakat" - véleményez Nagy Beáta szociológus. Bár a nők megjelentek a munkaerőpiacon, otthon továbbra is minden rájuk hárult. Szil Péter szerint nem a nők egyenjogúsága, hanem a túlterheltségük növekedett. A férfidominancia nem változott. Erre utal például az özvegy és elvált férjek korai halálozása is: hozzászórtak, hogy kiszolgálják őket, s ha egyedül maradnak, képtelenek magukról gondoskodni. A férfiuralom "impotenciával" társul.

A rendszerváltás után sok családapa veszítette el az állását, többletidéjét mégsem a háztartásra fordította. "A magyar férfiak nem voltak szolidárisak a nőkkel" - jegyzi meg Nagy Beáta. Az Elvált Apák Egyesületének tiszteletbeli elnöke szerint viszont a játszótérek tele vannak apákkal, akik mindent megcsinálnak otthon is - persze ha nem kell attól tartaniuk, hogy bontóperre idézik őket. Hernádi azt gondolja, a

népességfogyásnak is részben az apák kiszolgáltatottsága az oka. A férfiak nemigen mernek házasságot kötni, a nők viszont élettársi kapcsolatban kevesebbet szülnek. "A népességpolitika megoldását a férjijogok rendezésével kellene kezdeni" - érvel Hernádi.

Feminizmus

Hadas Miklós: Ezt példázzák a filmek is

A feminizmus felforgatta a férfitársadalmat, fontossá vált a maszkulinszerep újradefiniálása. A hetvenes években Svédországban szerveződtek olyan "antiszexista" férfimozgalmak, amelyek a nemek közti egyenlőséget pártolták. Később több nyugat-európai országban alakultak hasonló csoportok. (Nálunk csak próbálkozások voltak.) Egyes férfimozgalmak viszont épp a nőuralom ellen harcolnak. Ilyen az Elvált Apák Egyesülete is. "A nyolcvanas években az esetek 3 százalékában ítélték az apának a gyereket váláskor. Ma ez 7 százalék. Sokat küzdöttünk, hogy ezt elérjük. Célunk, hogy mindig közös gyerekelügyeletet ítéljen meg a bíróság" - mondja Hernádi.

A férfiszervezetek között szinte nagyobb az ellentét, mint a nemek között. Szil Péter annak idején részt vett a svéd "aszexuális" mozgalmakban. Szerinte a férfielnyomásból adódik a nők és gyermekek elleni erőszak is: "A legtöbb feleséggyilkosság váláskor történik. A férjek tulajdonuknak tekintik a nőket, képtelenek a lemondásra." Hernádi viszont kijelenti: a nők legalább annyira erőszakosak, mint a férfiak, és kutatások bizonyítják: ugyanannyi a férjgyilkosság is, legföljebb az asszonyok másik férfit bujtanak föl erre.

Szerencsére a nemek háborúja csitulni kezd. Hadas Miklós úgy tapasztalta, a nyugati államokban a felső osztályokhoz tartozó fiatal férfiak már egyre inkább jelen vannak a családi életben. A szociológus olasz síparadicsomokban is megfigyelte: ha a gyerekeknek bajuk esik, általában az apjukhoz szaladnak vigaszért. A férfiszerepek már nálunk is kezdenek átalakulni, bár tíz-tizenöt éves a lemaradásunk. Nagy Beáta úgy látja,

Magyarországon főleg a harmincöt év alatti, értelmiségi, városias férfiek képviselik a nemi egyenlőséget. Ám a férfikép változása nagyban múlik a nőkön is. A feleségek sokszor kisajátítják szerepeiket, presztízsből sem mondanak le gondoskodói feladataikról.

Bár akad kivétel. B. Árpád 35 éves rockzenész; felesége egyetemista volt, amikor fiuk született. Az asszony nem akart otthon maradni, így Árpád ment gyesre. Főzött, mosott, varrt, koncertjeire is magával vitte fiát. A srác 16 évesen is az apjához kötődik jobban.

Egyre gyakoribb, hogy a férfi marad otthon a gyerekekkel. Svédországban például bevezették, hogy a tizennyolc hónapos gyesből - amelyet többnyire az anyák vesznek ki - két hónapot kötelező az apának is igénybe vennie. Állítólag a gyesen lévő apák viszonya így gyökeresen megváltozik a feleségükkel vagy női beosztottaikkal. Nálunk azonban még messze vagyunk attól, hogy efféle törvényekkel szabályozzuk a nemi demokratizmust.

Szabó István a hatvanas évek közepén készítette generációs filmjét, az Apát. Báron György filmkritikus szerint a mű főszereplője a háború utáni fiatal nemzedék képviselője, aki megpróbál szembenézni az apák örökségével. Ezek a férfiak megélték a Horthy-korszakot, a második világháborút, a Rákosi-diktatúrát. A filmben a reális apakép képzeletbelivel keveredik: az apa idealizált hős is: egyedül harcol a fasisztákkal. A film tiszteletadás a háborús nemzedéknek, egyben megszabadulás a nyomasztó apai árnyaktól. Báron szerint az Apa a hatvanas évek legmaradandóbb magyar filmje.